

Κτίση, άσκηση, άνθρωπος

/ [Πεμπτουσία](#)

image not found or type unknown

Το γεγονός ότι ο άνθρωπος θεωρεί τον εαυτό του κέντρο της κτίσης, έχει ως αποτέλεσμα να απαιτεί όλα να υπηρετούν τις όποιες επιθυμίες του, κάτι που αποτελεί την αιτία των περισσότερων κοινωνικών προβλημάτων και ταυτόχρονα την κύρια γενεσιουργό αιτία του οικολογικού προβλήματος.

Με ενδιαφέρον παρουσιάζεται η πορεία της ασκήσεως στην αγιοπατερική διδασκαλία έτσι όπως σκιαγραφείται από τον Νικ. Μπαλατσούκα. Ως αφετηρία αυτής της πορείας είναι η άρνηση του ιδίου θελήματος. Ακολουθεί η αποδοχή του Θείου θελήματος στη θέση του ιδίου και στη συνέχεια έρχεται η τήρηση των εντολών του Θεού ως συγκεκριμένης εκφράσεως του θελήματός Του. Κατάληξη είναι το να στρέφει την προθετική αναφορά του ο άνθρωπος το «θέλαιν» του Θεού. Στην ιδεατή αυτή κατάσταση αρνείται ο άνθρωπος την ηδονή, αποδεχόμενος την όποια οδύνη συνεπάγεται η ιδιοποίηση του Θείου θελήματος.¹⁴⁴ Απαραίτητη βέβαια προϋπόθεση είναι η πραγματική γνώση του Θείου θελήματος χωρίς παρερμηνείες, θεωρητικό εφόδιο που οδηγεί στην άσκηση με αγάπη προς κάθε τι.

Ο πόλεμος κατά του «ιδίου θελήματος» είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα για τον ασκητισμό της αρχαίας Εκκλησίας, όπως αναφέρει ο επίσκοπος Ι. Ζηζιούλας. Με

τον τρόπο αυτό ο άνθρωπος διδάσκεται να μην καθιστά κέντρο της κτίσεως τον εαυτό [\[1\]](#) [\[2\]](#) [\[3\]](#) [\[4\]](#) του [\[5\]](#) και ως επακόλουθο καταπολεμάται ο εγωισμός του. Η επιλογή αυτή κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντική και αυτό ακριβώς είναι το πνεύμα που χρειάζεται να διδαχθεί ο σύγχρονος άνθρωπος, ώστε η διδαχή αυτή να αποτελέσει τη βασική κινητήριο δύναμη και να βοηθήσει στη λύση του οικολογικού προβλήματος. Το γεγονός ότι οι άνθρωποι θεωρούμε τον εαυτό μας ως κέντρο της κτίσης, έχει ως επακόλουθο να απαιτούμε όλα να υπηρετούν τις όποιες επιθυμίες μας. Και αυτή ίσως η προθετικότητα αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία των περισσότερων κοινωνικών προβλημάτων. Αναμφισβήτητα όμως αποτελεί την κύρια γενεσιουργό αιτία του οικολογικού προβλήματος.

Η διδασκαλία των βίων των αγίων αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα άσκησης, η οποία αποβλέπει στη νέκρωση και κατάργηση του παλαιού ανθρώπου στο εσωτερικό μας. Στην προσπάθειά του ο άνθρωπος να αρνηθεί το ίδιο θέλημά του, αποκτάει σταδιακά την υποδούλωση του σώματός του στην ύλη, επιτυγχάνοντας κατ' αυτό τον τρόπο, τη μείωση της εξάρτησής του στον υλικό κόσμο. Γι' αυτό εξασκείται με την εκούσια νηστεία, την εγκράτεια, την προσευχή, την αγρυπνία, και την υπόλοιπη ασκητική πρακτική. [\[6\]](#) [\[7\]](#)

Στη σημερινή εποχή δεν είναι ελάχιστοι οι άνθρωποι που από ανάγκη οδηγούνται στην άσκηση και τη νηστεία, είτε λόγω της οικονομικής κρίσης είτε λόγω ασθενειών είτε από άλλους λόγους. Η εγκράτεια ωστόσο και η κάθε άσκηση πρέπει να πηγάζουν από εσωτερική ώθηση, ώστε να τελειοποιηθεί κάποιος και να προσεγγίσει τον Θεόν και σε καμία περίπτωση από ανάγκη κάθε μορφής καταπίεσης.

Μέσα στην Παράδοση της Εκκλησίας, όπως μας αναφέρει ο Χρήστος Γιανναράς, η άσκηση είναι «φιλοκαλία», έρωτας για το κάλλος της «ατέλεστης τελειότητας», η οποία είναι η προσωπική ολοκλήρωση, η αποκατάσταση στην αρχέγονη ωραιότητα της αμαυρωμένης εικόνας του Θεού στον άνθρωπο. Ο ίδιος αναφέρει επίσης ότι ως μορφές της Ορθόδοξης άσκησης θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τη νηστεία, την προσευχή, τις πράξεις διακονίας, την εγκράτεια της ερωτικής επιθυμίας, τις πράξεις φιλαδελφείας και ελεημοσύνης. [\[8\]](#)

Σε καμία περίπτωση βέβαια η άσκηση δεν μπορεί να λειτουργεί ως αυτοσκοπός, αλλά ως μέσο προς τον σκοπό, για να πετύχει και να γνωρίσει ο άνθρωπος τα πρώτα βήματα της πνευματικής προόδου. Κατά τη μελέτη των βίων των Αγίων, δεν διαπιστώνουμε σε ουδένα σημείο να θέτουν οι ίδιοι την άσκηση ως αυτοσκοπό, παρά μόνον ως τρόπο επίτευξης της νέκρωσης του σαρκικού φρονήματος.

Θα ήταν, ωστόσο, λάθος να θεωρήσει κάποιος μόνο τη νέκρωση του σαρκικού

φρονήματος, ως το τέρμα της πνευματικής ανάβασής του. Η άσκηση είναι απαραίτητο να εντάσσεται στην εν Χριστώ τελείωση του ανθρώπου και δεν πρέπει να λησμονούμε πως ο πιστός οφείλει να έχει στραμμένο τον νου του στα υψηλότερα και ανώτερα, επιθυμώντας την ένωσή του με το Θεό.¹⁴⁹ Σκοπός της χριστιανικής ζωής, και αυτό είναι κάτι που δεν πρέπει να λησμονούμε, είναι η θέωση του ανθρώπου. «Έγινε άνθρωπος για να μας θεώσει» μας διδάσκει ο άγιος Αθανάσιος, για να συμπληρώσει ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής ότι η ενσάρκωση «καθιστά τον Θεό άνθρωπο δια τη θεώσεως του ανθρώπου και τον άνθρωπο Θεό διά της ενανθρωπίσεως του Θεού» (P.G. 91, 1084CD).

Αυτή τη σημασία της κλήσης προς αναγέννηση, τη σημασία του θριάμβου επί του θανάτου εννοεί και ο Φιλ. Σέρραρντ, όταν αναφέρει ότι: «ο άνθρωπος πρέπει να αναπλάσει τον εαυτό του κατ' εικόνα του Θεού, κατά την οποία είναι πλασμένος και η οποία, όσο και αν έχει αμαυρωθεί, ακόμα είναι ζωντανή στα βάθη της ύπαρξής του. Πρέπει να ανακτήσει την πνευματική του ταυτότητα».

[1] Γιαγκάζογλου, 2002, σ. 269.

[2] Γιαγκάζογλου, 2002, σ. 269.

[3] Νικολαΐδης, 1990, σ. 8-9.

[4] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 63.

[5] Ζηζιούλας, 1998, σ. 63.

[6] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 65.

[7] Γιανναράς, 1989, σ. 142.

[8] Γιανναράς, 1989, σ. 141.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.